

Макроекономічна стабілізація в Україні в умовах воєнного часу

Предметом дослідження є макроекономічна стабілізація в Україні в умовах воєнного часу.

Метою дослідження є визначення напрямів макроекономічної стабілізації в Україні в умовах воєнного часу.

Методи дослідження. У статті використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті визначено напрями та особливості макроекономічної стабілізації в Україні в умовах воєнного часу. Наведено основні виклики для макроекономічної сфери України в умовах війни. Розглянуто стратегії макроекономічної стабілізації в умовах воєнного часу.

Висновки. В умовах воєнного часу забезпечення макроекономічної стабілізації в Україні є складним завданням, яке потребує комплексного та оперативного реагування. Важливим пріоритетом є підтримка фінансової стійкості, що включає контроль інфляції, стабілізацію валютного курсу та забезпечення безперервного функціонування фінансової системи. Це можливо досягти шляхом тісної координації монетарної та фіскальної політики, жорсткого контролю за рухом капіталу та залучення міжнародної фінансової допомоги. Важливим аспектом є підтримка реального сектору економіки, зокрема, забезпечення безперервного функціонування інфраструктури, підтримка малого та середнього бізнесу, та створення сприятливих умов для відновлення виробництва. Це потребує дерегуляції, спрощення адміністративних процедур та забезпечення доступу до фінансування. Необхідно також враховувати соціальний аспект, забезпечуючи соціальний захист найбільш вразливих верств населення, підтримку зайнятості та надання гуманітарної допомоги. Це потребує ефективного розподілу бюджетних коштів та залучення міжнародної допомоги.

Ключові слова: інфраструктура, міграція, війна, макроекономічна стабілізація, інфляційний тиск, фіскальна політика, структурні реформи, соціальна політика, міжнародна підтримка, кредитування.

OLEKSANDR MOLNAR

PAVLO BALOGA

Macroeconomic stabilization in Ukraine in wartime conditions

The subject of the study is macroeconomic stabilization in Ukraine in wartime.

The purpose of the study is to determine the directions of macroeconomic stabilization in Ukraine in wartime.

Research methods. The article uses the dialectical method of scientific knowledge, the method of analysis and synthesis, the comparative method, and the method of data generalization.

Results of the work. The article identifies the directions and features of macroeconomic stabilization in Ukraine in wartime. The main challenges for the macroeconomic sphere of Ukraine in wartime are presented. Strategies for macroeconomic stabilization in wartime are considered.

Conclusions. In wartime, ensuring macroeconomic stabilization in Ukraine is a complex task that requires a comprehensive and prompt response. An important priority is to maintain financial stability, which includes controlling inflation, stabilizing the exchange rate, and ensuring the continuous functioning of the financial system. This can be achieved through close coordination of monetary and fiscal policies, strict control over capital movements, and attracting international financial assistance. An important aspect is supporting the real sector of the economy, in particular, ensuring the continuous functioning of infrastructure, supporting small and medium-sized businesses, and creating favorable conditions for the resumption of production. This requires deregulation, simplifying administrative procedures

and ensuring access to financing. It is also necessary to take into account the social aspect, ensuring social protection for the most vulnerable segments of the population, supporting employment and providing humanitarian assistance. This requires effective allocation of budget funds and attracting international assistance.

Keywords: *infrastructure, migration, war, macroeconomic stabilization, inflationary pressure, fiscal policy, structural reforms, social policy, international support, lending.*

Постановка проблеми. Російська агресія проти України стала безпрецедентним шоком для української економіки, спричинивши значні руйнування інфраструктури, масову міграцію населення, порушення виробничих ланцюгів та торговельних зв'язків. Макроекономічна стабілізація в умовах воєнного часу є важливим завданням, що потребує комплексного підходу та злагоджених дій зі сторони уряду, Національного банку, міжнародних партнерів та бізнесу. Одним з важливих елементів макроекономічної стабілізації є контроль над інфляцією. Зростання цін, спричинене руйнуванням виробничих ланцюгів, логістичними проблемами та збільшенням попиту на певні товари, зможе підірвати довіру до національної валюти та призвести до соціальної напруги. Національний банк України вживає низку заходів для стримування інфляції, включаючи підвищення облікової ставки та валютні інтервенції. Збільшення військових витрат, необхідність фінансування соціальних виплат та відбудови інфраструктури створюють значний тиск на бюджет. Уряд змушений шукати додаткові джерела надходжень, оптимізувати витрати та залучати міжнародну фінансову допомогу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Війна в Україні стала викликом не лише для національної безпеки, але й для макроекономічної стабільності. Останні дослідження та публікації в цій сфері зосереджуються на аналізі впливу бойових дій на економіку, розробці стратегій адаптації та прогнозуванні перспектив відновлення. Особлива увага приділяється фіскальній та монетарній політиці (Л. Гуржій, О. Білик, В. Мовчан), проведенню структурних реформ (О. Бородіна, С. Пухир), міжнародній підтримці України (А. Аслунд, Б. Айхенгрін, О. Бланшар). Досліджуються шляхи оптимізації державних витрат у воєнний період, забезпечення надходжень до бюджету за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел, а також мінімізація боргового навантаження. Аналізуються ефективність податкової реформи, впровадженої у 2022 році, та її вплив на економічну активність.

Динамічна трансформація економічної ситуації в Україні в умовах війни та необхідність її постійної актуалізації зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямку.

Мета статті – визначення напрямів макроекономічної стабілізації в Україні в умовах воєнного часу.

Виклад основного матеріалу. Макроекономічна стабілізація в Україні під час війни – це складне завдання, що потребує комплексних та оперативних дій. Збройна агресія РФ призвела до руйнування виробничих потужностей, логістичних ланцюгів, внутрішньої міграції населення та значного скорочення експорту. Це спричинило інфляційний тиск, знецінення гривні та зростання державного боргу. Основні виклики наступні: 1) підтримка макроекономічної стабільності: утримання інфляції під контролем, забезпечення стабільності обмінного курсу та управління державним боргом; 2) фінансування дефіциту бюджету: залучення зовнішньої фінансової допомоги від міжнародних партнерів, внутрішній збір податків та випуск військових облігацій; 3) відновлення економіки: стимулювання внутрішнього виробництва, релокація підприємств, підтримка експорту та залучення інвестицій; 4) соціальний захист населення: забезпечення базових потреб, підтримка внутрішньо переміщених осіб та боротьба з безробіттям. Макроекономічна стабілізація в Україні в умовах воєнного часу – це складне завдання, яке потребує комплексного підходу та врахування багатьох факторів. Основні аспекти, які необхідно врахувати:

1. Виклики воєнного часу:

- Руйнування інфраструктури та виробничих потужностей: війна призводить до фізичного знищення заводів, доріг, енергетичної інфраструктури, що суттєво обмежує виробництво та логістику.
- Внутрішня та зовнішня міграція: переміщення населення всередині країни та виїзд за кордон змінюють структуру ринку праці, зменшують споживчий попит та створюють навантаження на соціальну інфраструктуру.

- Зростання військових витрат: фінансування оборони потребує значних ресурсів, що відволікає кошти від інших важливих секторів економіки.

- Падіння експорту та ускладнення імпорту: війна порушує логістичні ланцюжки, ускладнює торгівлю та зменшує надходження валюти в країну.

- Інфляційний тиск: дефіцит товарів і послуг, проблеми з логістикою та емісія грошей для фінансування бюджету зможуть призвести до значного зростання цін.

- Зростання державного боргу: для покриття дефіциту бюджету уряд повинен залучати кредити, що збільшує боргове навантаження на майбутні періоди.

- Невизначеність: високий рівень невизначеності щодо тривалості та масштабу війни негативно впливає на інвестиційні рішення та економічну активність.

2. Основні напрями макроекономічної стабілізації:

– Фіскальна політика:

- Оптимізація державних витрат: скорочення витрат та перерозподіл коштів на оборону, підтримку населення та відновлення інфраструктури.

- Залучення міжнародної фінансової допомоги: активна співпраця з міжнародними організаціями та країнами-партнерами для отримання грантів, кредитів та іншої фінансової підтримки.

- Нарощування внутрішніх джерел доходів: посилення податкового адміністрування, боротьба з тіньовою економікою та пошук нових джерел надходжень до бюджету (наприклад, військовий збір).

- Реструктуризація державного боргу: проведення переговорів з кредиторами щодо відтермінування або часткового списання боргу для зменшення боргового навантаження.

– Монетарна політика:

- Утримання інфляції під контролем: використання інструментів монетарної політики (облікова ставка, резервні вимоги, валютні інтервенції) для стримування інфляції та забезпечення стабільності гривні. Важливо знаходити баланс між стримуванням інфляції та підтримкою економічного зростання.

- Підтримка стабільності банківської системи: забезпечення ліквідності банків, посилення нагляду за фінансовими установами та впровадження антикризових заходів у разі необхідності.

- Стимулювання кредитування економіки: створення сприятливих умов для кредитування

підприємств, особливо тих, що працюють у пріоритетних секторах економіки (наприклад, агропромисловий комплекс, енергетика, оборонна промисловість).

– Структурні реформи:

- Дерегуляція та спрощення ведення бізнесу: зменшення адміністративного тиску на підприємців, спрощення процедур реєстрації та ліцензування, усунення бюрократичних перешкод.

- Створення сприятливого інвестиційного клімату: захист прав інвесторів, забезпечення прозорості та передбачуваності регуляторної політики, боротьба з корупцією.

- Реформа управління державними підприємствами: підвищення ефективності управління державними активами, приватизація неефективних підприємств та залучення приватних інвестицій.

- Підтримка малого та середнього бізнесу: надання пільгових кредитів, консультаційної допомоги та іншої підтримки для розвитку малого та середнього бізнесу.

– Соціальна політика:

- Підтримка найбільш вразливих верств населення: забезпечення соціальних виплат, допомога внутрішньо переміщеним особам, надання житла та інших послуг.

- Створення нових робочих місць: стимулювання підприємницької діяльності, перекваліфікація працівників та підтримка програм зайнятості.

- Забезпечення доступу до освіти та охорони здоров'я: надання якісних освітніх та медичних послуг, особливо для тих, хто постраждав від війни.

3. Важливі фактори успіху:

- Ефективне управління: чітка координація дій між урядом, Національним банком та іншими органами влади.

- Прозорість та підзвітність: забезпечення прозорості у використанні державних коштів та міжнародної допомоги.

- Довіра суспільства: підтримка населення та бізнесу є важливою для успішної реалізації реформ.

- Міжнародна підтримка: продовження та розширення міжнародної фінансової, технічної та гуманітарної допомоги.

- Швидке відновлення після війни: розробка та реалізація плану відновлення економіки після закінчення воєнних дій.

Макроекономічна стабілізація в Україні в умовах воєнного часу – це складне завдання, яке потребує рішучих та скоординованих дій зі сторони

уряду, Національного банку, бізнесу та суспільства. Успішна реалізація заходів макроекономічної стабілізації дасть можливість Україні зберегти економічну стійкість, забезпечити підтримку населення та створити умови для майбутнього відновлення та розвитку. Успішна макроекономічна стабілізація також залежить від здатності України адаптуватися до нових економічних реалій, що визначаються війною. Це включає в себе активну диверсифікацію експортних ринків, пошук альтернативних шляхів постачання товарів та послуг, а також розвиток внутрішнього виробництва для заміщення імпорту. Важливим аспектом є підтримка інновацій та технологічного розвитку, що дасть можливість підвищити конкурентоспроможність української економіки на світовому ринку. Стратегії макроекономічної стабілізації повинні бути спрямовані на: 1) фіскальну політику: оптимізація державних витрат, посилення податкової дисципліни та раціональне використання бюджетних коштів; 2) монетарну політику: утримання облікової ставки на рівні, що сприяє стримуванню інфляції, валютні інтервенції для стабілізації курсу гривні; 3) структурні реформи: дерегуляція, створення сприятливого інвестиційного клімату та боротьба з корупцією; 4) міжнародне співробітництво: залучення максимальної фінансової та технічної допомоги від міжнародних організацій та країн-партнерів. Успішна макроекономічна стабілізація в умовах війни вимагає тісної координації урядових інституцій, бізнесу та міжнародних партнерів. Це запорука створення міцного фундаменту для післявоєнного відновлення та сталого економічного розвитку України.

Висновки

В умовах воєнного часу забезпечення макроекономічної стабілізації в Україні є складним завданням, яке потребує комплексного та оперативного реагування. Важливим пріоритетом є підтримка фінансової стійкості, що включає контроль інфляції, стабілізацію валютного курсу та забезпечення безперервного функціонування фінансової системи. Це можливо досягти шляхом тісної координації монетарної та фіскальної політики, жорсткого контролю за рухом капіталу та залучення міжнародної фінансової допомоги. Важливим аспектом є підтримка реального сектору економіки, зокрема, забезпечення безперервного функціонування інфраструкту-

ри, підтримка малого та середнього бізнесу, та створення сприятливих умов для відновлення виробництва. Це потребує дерегуляції, спрощення адміністративних процедур та забезпечення доступу до фінансування. Необхідно також враховувати соціальний аспект, забезпечуючи соціальний захист найбільш вразливих верств населення, підтримку зайнятості та надання гуманітарної допомоги. Це потребує ефективного розподілу бюджетних коштів та залучення міжнародної допомоги. У довгостроковій перспективі необхідно зосередитися на відновленні економіки, стимулюванні інвестицій та проведенні структурних реформ, що забезпечать стійке економічне зростання та підвищення конкурентоспроможності країни після завершення воєнних дій. Важливим є також розробка стратегії відновлення інфраструктури та залучення приватного капіталу для реалізації інвестиційних проектів.

Список використаних джерел:

1. Бородіна О. А., Ляшенко В. І. Пovoєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. Вісник економічної науки України. 2022. № 1. С. 121–134.
2. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Каганець–Гаврилко Л. П., Гуштан Т. В., Крамченко Р. А. Конкурентні технології в міжнародній економіці: підручник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2023. 184 с.
3. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Лазур С. П., Важинський Ф. А. Міжнародна економіка в таблицях, схемах, формулах, задачах і прикладах: навчальний посібник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2019. 258 с.
4. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Важинський Ф. А., Індус К. П. Міжнародні фінанси і фінансовий менеджмент в задачах та прикладах: навчальний посібник. Львів: Вид–во ННВК «АТБ», 2020. 161 с.
5. Гаврилко П. П., Лалакулич М. Ю., Колодійчук А. В. Основні фактори виникнення кризових явищ на промислових підприємствах. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.–техн. праць. 2012. Вип. 22 (4). С. 158–164.
6. Колодійчук А. В. Інноваційний розвиток промисловості: завдання управління при врахуванні умов недосконалої конкуренції: монографія. Львів: Ліга–Прес, 2015. 324 с.
7. Колодійчук А. В. Інформація як фактор інноваційного розвитку економіки. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 5/1(132). С. 58–62.
8. Колодійчук А. В., Гуштан Т. В., Молнар О. С., Василюха Н. В., Чобаль Л. Ю. Міжнародні перевезення в

міжнародній економіці: підручник. Львів: Вид-во НН-ВК «АТБ», 2021. 189 с.

9. Колодійчук А. В., Пісний В. М., Семчук Ж. В. Сутність інновацій, структура та основні етапи інноваційного процесу. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (9). С. 191–196.

10. Пухир С. Т. Макроекономічний стан національної економіки під час повномасштабної війни. Економіка і регіон. 2023. № 4 (91). С. 8–16.

References:

1. Borodina, O. A., & Lyashenko, V. I. (2022). Povoyenne vidnovlennya ekonomiky: svitovyy dosvid ta sproba yoho adaptatsiyi dlya Ukrayiny [Post-war economic recovery: world experience and an attempt at its adaptation for Ukraine]. *Visnyk ekonomichnoyi nauky Ukrayiny – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 1, 121–134. [in Ukrainian].

2. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Kahanets-Havrylko, L. P., Hushtan, T. V., & Kramchenko R. A. (2023). Konkurentni tekhnolohiyi v mizhnarodniy ekonomitsi [Competitive technologies in the international economy]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

3. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Lazur, S. P., & Vazhynskyy, F. A. (2019). Mizhnarodna ekonomika v tablytsyakh, skhemakh, formulakh, zadachakh i prykladakh [International Economics in Tables, Schemes, Formulas, Problems and Examples]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

4. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., Vazhynskyy, F. A., & Indus, K. P. (2020). Mizhnarodni finansy i finansovy menedzhment v zadachakh ta prykladakh [International finance and financial management in problems and examples]: Textbook. Lviv: ATB Publishing. [in Ukrainian].

5. Havrylko, P. P., Lalakulych, M. Yu., & Kolodiychuk, A. V. (2012). Osnovni factory vynyknennya kryzovykh yavlyshch na promyslovykh pidpryyemstvakh [The main factors of emergence of crisis phenomena in industrial enterprises]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 22 (4) (pp. 158–164)*. [in Ukrainian].

6. Kolodiychuk, A. V., Hushtan, T. V., Molnar, O. S., Vasylykha, N. V., & Chobal, L. Yu. (2021). Mizhnarodni perevezennya v mizhnarodniy ekonomitsi [International transportation in the international economy]: Textbook. Lviv: ATB Publishing [in Ukrainian].

7. Kolodiychuk, A. V. (2012). Informatsiya yak faktor innovatsiynoho rozvytku ekonomiky [Information as a factor of innovation development of the economy]. In *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini [Formation of market relations in Ukraine]: Vol. 5/1 (132) (pp. 58–62)*. [in Ukrainian].

8. Kolodiychuk, A. V., Hushtan, T. V., Molnar, O. S., Vasylykha, N. V., & Chobal, L. Yu. (2021). Mizhnarodni perevezennya v mizhnarodniy ekonomitsi [International transportation in the international economy]: Textbook. Lviv: ATB Publishing [in Ukrainian].

9. Kolodiychuk, A. V., Pisnyy, V. M., & Semchuk, Zh. V. (2009). Sutnist' innovatsiy, struktura ta osnovni etapy innovatsiynoho protsesu [The essence of innovation, the structure and the main stages of the innovation process]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (9) (pp. 191–196)*. [in Ukrainian].

10. Pukhyr, S. T. (2023). Makroekonomichnyy stan natsional'noyi ekonomiky pid chas povnomasshtabnoyi viyny [Macroeconomic state of the national economy during a full-scale war]. *Ekonomika i rehion – Economy and region*, 4 (91), 8–16. [in Ukrainian].

Дані про авторів

Молнар Олександр Сергійович,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та торгівлі, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Балога Павло Вікторович,

магістр, економічний факультет, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4509-2602>

Data about the authors

Oleksandr Molnar,

Ph.D. of Economics, Associate Professor, Head of the Department of Economics, Entrepreneurship and Trade, Uzhgorod National University

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua

Pavlo Baloha,

Master, Faculty of Economics, Uzhgorod National University

e-mail: Kaf-et@uzhnu.edu.ua